

Бурак П.В.
асистент каф. МтаБА
ДВНЗ "Приазовський державний технічний університет"
м. Дніпро, Україна

РОЛЬ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ В СТИМУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

У сучасних економічних обставинах існує загальний консенсус щодо того, що науково-технічний прогрес (НТП) є головним чинником економічного зростання в промислово розвинутих країнах. Це визнання обумовлено обмеженими можливостями залучення додаткових матеріальних і трудових ресурсів у господарський обіг у таких країнах. Дефіцит пояснюється виснаженням природних ресурсів і досягненням майже повної зайнятості на ринку праці. Отже, економічне зростання переважно залежить від підвищення якості ресурсів економіки та прогресу в технологіях, що включають виробництво, управління та гуманітарні аспекти, серед іншого. Праця відіграє провідну роль як основний фактор виробництва, тоді як людський капітал стає головним компонентом багатства нації. У цьому контексті імператив сприяння сталому та інтенсивному економічному зростанню в розвинутих країнах полягає в плеканні та розширенні соціальної сфери, забезпеченні відтворення та розширення можливостей людського капіталу.

У сфері сучасної економічної науки різні моделі економічного зростання розглядають роль науково-технічного прогресу. Більшість цих моделей засновані на виробничій функції Тінберга та її модифікаціях. Їх можна загалом розділити на два класи: з екзогенним науково-технічним прогресом, де економічний розвиток приписується НТП, але немає зворотного зв'язку між економічним зростанням і НТП; і ті з ендегенним науково-технічним прогресом, де темпи та пропорції економічного розвитку діють як рушії науково-технічного прогресу. Останній клас моделей економічного зростання становить особливий інтерес, оскільки на сучасному етапі наука і технології тісно переплетені з економічним розвитком. Однак встановлення остаточного зв'язку є складним і підлягає інтерпретації, враховуючи, що динаміка наукового розвитку діє за різними законами та принципами, зі своєю власною логікою. Хоча економічний прогрес сприяє інтеграції науково-технічних досягнень у виробництво, він не завжди визначає досягнення цих результатів, особливо в галузі природничих і гуманітарних наук. Подібним чином на розвиток людського капіталу впливає не лише зростання життєвого рівня та якості життя, але й прогрес у культурі та етиці. Ці складності створюють проблеми при побудові моделей економічного зростання з ендегенним науково-технічним прогресом.

У моделях з екзогенним науково-технічним прогресом він представлений або як незалежний фактор виробництва поряд із працею та капіталом, або включений у ці фактори для підвищення їх ефективності.

Моделі економічного зростання, що включають ендегенний науково-технічний прогрес, демонструють значно більшу складність порівняно з їхніми аналогами, де НТП розглядається як зовнішній фактор економіки, даний і фіксований. Складність виникає через необхідність охопити не тільки те, як розвиток науки і техніки впливає на економіку, але й взаємозв'язок економічного розвитку, що впливає на науково-технічний прогрес. Контекст глобалізації та загострення конкуренції на всіх світових ринках, особливо на ринках високотехнологічної продукції, підкреслює необхідність збільшення матеріальних, фінансових і трудових ресурсів у дослідження та розробки, а також в інтеграцію цих досягнень у виробництво. Отже, вартість наукового прогресу зростає, але водночас наука стає все більш інтегральною та безпосередньою продуктивною силою, глибоко пов'язаною з процесами виробництва.

Однак розуміння ролі науки і техніки в економічному розвитку вимагає виходу за межі конкретних наукових галузей і послуг. Це зумовлює необхідність визнання соціальної сфери життєво важливим аспектом відтворення людського капіталу в економічній системі. Соціальна сфера охоплює такі галузі, як освіта, наука, охорона здоров'я, культура, туризм та інші. Ці галузі відіграють вирішальну роль у підтримці та збільшенні людського капіталу, однак їхній внесок у національну економічну систему часто недооцінюється, оскільки традиційна статистика класифікує їх як невикористані.

Численні економічні моделі, орієнтовані на ендогенний науково-технічний прогрес, зокрема моделі Т. Шульца, В. Б. Занга та інших дослідників, намагаються оцінити значення людського капіталу та його роль у відтворювальних процесах в економіці. Інтегруючи міркування людського капіталу в економічні моделі, дослідники прагнуть краще зрозуміти динаміку економічного зростання та взаємодію між науковим прогресом, технологічним прогресом і внеском соціальної сфери в сталий розвиток.

На початку 1970-х років виникла концепція «нульового економічного зростання», розроблена групою дослідників Массачусетського технологічного інституту США під керівництвом професора Д. Медоуза. Основна ідея цієї концепції полягає в підтримці стану нульового зростання через посилення протиріч між зростанням населення планети та розвитком факторів виробництва в результаті глобалізації світової економіки. Нездатність розв'язати ці протиріччя може призвести до неминучого скорочення населення та промислового виробництва через такі проблеми, як голод, екологічні катастрофи та виснаження ресурсів.

Сучасна економічна наука представляє різні моделі економічного зростання, враховуючи роль науково-технічного прогресу. Більшість цих моделей базується на виробничій функції Тінберга та її модифікаціях. Їх можна класифікувати на два класи: моделі з екзогенним НТП, де розвиток економіки приписується НТП, але немає механізму зворотного зв'язку між економічним розвитком і НТП; і моделі з ендогенним науково-технічним прогресом, де темпи та пропорції економічного розвитку виступають рушійними силами науково-технічного прогресу.

Буткевич О. В.,

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та підприємництва
Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький, Україна

ВІДМІННІ РИСИ АУДИТУ ВІД ІНШИХ ФОРМ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ У КОНТЕКСТІ ЗАКОНОДАВЧО-НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Ефективне здійснення регулюючої функції держави в економічній сфері передбачає запобігання, виявлення та припинення фінансових правопорушень. Наявність добре налагодженої та дієвої системи державного фінансового контролю є необхідною умовою раціонального та ефективного господарювання підприємств усіх форм власності з метою нарощення конкурентоспроможності економіки України і поступового зміцнення економічної стійкості для забезпечення економічної безпеки держави.

У нормативному документі [3] наголошено, що основними загрозами у сфері фінансової безпеки є:

- низький рівень бюджетної дисципліни;
- значний обсяг дефіциту державного бюджету;
- недостатній рівень фінансової інклюзії;
- невирішені питання щодо активів та фінансових зобов'язань на тимчасово окупованих територіях України;
- високий рівень тінізації економіки;